

Proti prvému vydání úplně novou jest stať o právu národnostním (str. 879—1016). V historickém úvodě ukazuje Bernatzik, jak němčina v době absolutismu stala se ve všech směrech vládnoucí řečí, což se po shroucení absolutismu a vystoupení z německého spolku nedalo více udržeti. Formálním výsledkem této změny byl známý článek XIX., ovšem dosti nepřesně stylisovaný. Potom probírá spisovatel vliv národností na složení říšské rady a sněmů. Při reformě říšské rady ukazuje, jak sice Němci procentuálně ustoupili, vzdor tomu však ještě vzhledem ke kombinací přímých daní s počtem příslušníků národnosti za základ vzaté větší účast uchovali, nežli jim dle procenta příslušníků patří. Na sněmích stopuje myšlenky národnostních kurií až do skutečného jich zavedení na Moravě a v Bukovině. V dalším sleduje autor pokusy upravití jednacích řečí říšské rady, ustanovení o zákoníku říšském a zákonnících zemských, jakož i jednacích jazyky zemských sněmů. K poslednímu budiž dodáno, že také sněm slezský usnesl se 14. září 1871 na jazykových zásadách jednacích. V příčině užívání jazyků při úřadech a soudech upozorňuje Bernatzik na to, že není jednotných zásad pro to, a že není také žádného předpisu, kterým by se dala rozhodnouti sporná kompetence pro to (sněm, říšská rada, ministerské nařízení). Na konec zmiňuje se o minoritních školách a úřadech autonomních.

Poslední část věnována státoprávním poměrům Bosny a Hercegoviny.

V prvním dodatku jedná se o státoprávní boji českém. Bernatzik vychází tu z listu 8. dubna 1848, který jest mu nepochopitelným. Bylo by bývalo k porozumění vývoje velmi prospěšno, uvést také první list z 23. března a zvláště první petici pražskou z 11. března, kde i Němci schvalovali státoprávní snahy. Z pozdější doby zmiňuje se krátce o slibu korunovačním roku 1861, načež otiskuje celou deklaraci z roku 1868. Z českého vyrovnání Hohenwartova uveden reskript zářiový, návrh zákona národnostního, fundamentálky, říjnový dekret odvolávající vyrovnání a prohlášení českých poslanců z r. 1873. Na to navazuje Bernatzik stručný přehled nejdůležitějších událostí z boje česko-německého, spořádaný dle let.

V dalších dodatcích uvedeny některé zvláštní snahy v Tyrolích a pokusy o vyrovnání německo-italské tamtéž, státoprávní snahy haličské a dalmatské.

Vydání Bernatzikovo jest výbornou příručkou, která informuje rychle a přehledně. Výtky svrchu uvedené neubírají nikterak mu na ceně i pro nás. Snaha po objektivnosti je tu patrna, že všude se spisovateli nezdařila, není ani divu při dnešním stavu literatury, ovládané napořád proudy politickými.

J. Kapras.

Hye-Hugelmann: Sammlung der nach gepflogener mündlicher Verhandlung geschöpften Erkenntnisse des k. k. Reichs-Gerichtes, XIV. díl, 1. seš., Vídeň, Manz 1912.

Něco je nápadné při tomto XIV. svazku nálezů říšského soudu: že roku 1912 se ve sbírce Hye-Hugelmannově otiskují nálezy z roku 1907, tedy okrouhle po pěti letech od svého usnesení. Srovnání této sbírky se sbírkou nálezů správního soudu dopadá co do časové pohotovosti nesporně ve prospěch soudu správního.

Referovati o sbírce judikátů říšského soudu způsobem vyčerpávajícím není dobře možno v tomto časopise, protože podrobný referát by se měl obíratí všemi podstatnějšími nálezy a vzrostl by takto nad svou míru. Upozorním tedy jen na některé otázky zásadnějšího a povšechnějšího rázu.

A) K o m p e t e n c e ř í š š k é h o s o u d u p ř i k o m p e t e n č n í c h k o n f l i k t e c h.

V nálezu ze 16./4. 1907 č. 129 a 130 (č. sb. 1482 a 1483) trvá říšský soud na stanovisku, že není příslušný rozhodovati o negativním kompetenčním konfliktu mezi (nejvyššími) úřady samosprávnými a zeměpanskými. Totéž zajisté platí o negativním kompetenčním konfliktu mezi různými zemskými výbory. Dle panujícího mínění, jemuž sluší přisvědčiti, odpomoc může v takových případech zjednati jen správní soud k stížnosti strany právo hledající. Výrok správních úřadů o své nepříslušnosti je zajisté rozhodnutím po rozumu § 2. zák. o správ. soudě. Úřad správní proti právně odmítající svou příslušnost posuzuje jak objektivní předpis právní tak z něho plynoucí subjektivní nárok strany na to, aby úřad příslušný o její záležitosti j e d n a l. Pro případ, že by se promeškala 60denní lhůta k podání stížnosti u správního soudu, radí Bernatzik, Die österreichischen Verfassungsgesetze, 2. vyd., str. 427, k tomu, aby se uměle vyvolal dodatečně negativní kompetenční konflikt „mezi soudem a správou“. Nezdá se mi, že by tím straně musilo býti vždy pomoheno, protože enunciát říšského soudu by tu nemusel říci, k t e r ý správní soud je kompetentní, t. j. zda-li je příslušný úřad samosprávný či zeměpanský, nýbrž říšský soud mohl by pouze prohlásiti, jsou-li příslušny soudy nebo úřady správní v ů b e c.

Na pořad práva odkazuje nález ze 14./1. 1907 č. 501 (č. sb. 1463) nárok lékaře obecního (Halič) na zjištění služebního poměru a požitků služebních z těchto důvodů: skutečnost, že lékař obecní je obecním ú ř e d n í k e m, tedy v e ř e j n ý m funkcionářem, nevylučuje příslušnost soudů, pokud jde o zjištění služebního poměru a služebních požitků, „protože dle dv. dekretu ze 16./8. 1841 č. 555 sb. z. s. pouze nároky úředníkův a sluhů státních proti státu vyvozované ze služebního poměru jsou vyňaty z příslušnosti soudní (zemskými zákony byla otázka ex professo rozřešena částečně nebo úplně jinak, na př. Čechy, Dalmacie).

V nálezu ze dne 17./10. 1907 č. 510 (č. sb. 1537) říšský soud hájí stanovisko, že o nárocích obce proti obci za náhradu ošetrovacích nákladů ve smyslu domovského zákona (§ § 24, 31, 39) rozhodují v ž d y úřady politické bez ohledu na to, odvozuje-li se takový nárok z titulu práva veřejného nebo soukromého. Jinak se k otázce staví správní soud. — Srovn. Budw. č. 5817 A. V I. roč. Správního Obzoru (str. 37) jsem uvedl důvody pro které pokládám mínění správního soudu za správnější.

Zásadní povahu má nález ze dne 18./4. 1907 č. 136 (č. sb. 1489), v němž vysloveno, že samostatné dávky obecní po rozumu zák. z 24./10. 1899 č. 97 z. z. mají povahu veřejnoprávní, i když obec si k jejich výběru nevymohla předepsaného povolení nadřízených správních úřadů. Stačí, když dávky takové se jako veřejnoprávní vybírají a platí. O restitučních nárocích rozhodují proto úřady samosprávné, nikoli soudy. (I v této otázce by správní

soud byl jiného mínění — viz jeho judikaturu o vodních dávkách). Před soudy patří nároky na náhradu škody způsobené protiprávním zatčením, provedeným třeba úředníky nesoudními — nález ze dne 19./4. 1907 č. 138 (č. sb. 1491).

B) Příslušnost říšského soudu při veřejnoprávních nárocích proti státu nebo zemi.

Třebaže příslušnost soudu správního a říšského byla myšlena jako exklusivní v tom smyslu, že kde je dána kompetence soudu říšského, nemůže jednat soud správní, vyvinula se přece praxe v tom směru, že oba tribunály si osobují kompetenci v těchže otázkách. Kdežto správní soud osobuje si kompetenci při veřejnoprávních nárocích vznášených proti státu nebo zemi, kdykoli dle předpisů právních o tvrzeném nároku má v pravidelném řízení správním rozhodovati úřad správní, nevykládá říšský soud tak obmezivě své příslušnosti. S doklady toho setkáváme se i v přítomném svazku XIV.; stačí odkázati na nález ze dne 17./10. 1907 č. 508 (č. sb. 1536). Zajímavo je, že v nálezu ze dne 26./6. 1907 č. 324 (č. sb. 1508) neměl říšský soud pochybnosti o tom, že může jednat o nároku pensionovaného státního úředníka na vydání služebního vysvědčení (o době a způsobu služby).

Blahovolný názor přiznávající nárok na 5 % úroky z prodlení i tehdy, kdy nárok ten nebyl založen výslovným předpisem právním, říšský soud podržel — srovn. nálezy ze 14./1. 1907 č. 502 (č. sb. 1464), z 15./1. 1907 č. 504 (č. sb. 1466). Při nárocích s neurčitou splatností počítati jest úroky z prodlení ode dne doručení žaloby žalovanému státu nebo zemi. (Správní soud pokládá nárok na úroky z prodlení za přípustný jen na základě zřejmého předpisu zákona. Pro toto mínění mluví ta zevní skutečnost, že naše zákonodárství uznalo za nutno v některých případech zvláště vysloviti přípustnost úroků z prodlení. resp. náhradních.)

I n f o r m a l i zastává říšský soud i na dále, že nemůže ve svém nálezu přímo zrušiti nebo změnit v odpor brané rozhodnutí správního úřadu (nález ze dne 20./4. 1907 č. 143, č. sb. 1496), jakož i že přípustnost o b n o v y řízení řídí se analogií civ. řádu soudního v ten rozum, že strana nemůže se odvolávati na ty skutečnosti resp. důkazy, které jí byly k dispozici už v řízení původním — nález ze dne 16./1. 1907 č. 507 (č. sb. 1469).

C) Příslušnost říšského soudu při ochraně politických práv ústavou zaručených.

S hlediska všeobecného vyslovil nález ze dne 15./1. 1907 č. 506 (č. sb. 1468), že říšský soud je povolán rozhodovati pouze o konkrétních poměrech právn. nikoliv o všeobecných, zásadních otázkách právních. Uznává tu tedy říšský soud zásadu, nutné „nativity a konkretisace“ záležitosti k rozhodnutí předkládané.

Nejvíce nálezu týká se výkladu nového volebního řádu do poslanecké sněmovny říšské rady. Zajímavo je při tom zjišťování, které nepravdivosti při volebním řízení podléhají kognici říšského soudu: jen ty, které mají v zápětí porušení nebo obmezení volebního práva (tomu by bylo na př. i tehda, když by doba volení byla vzhledem k počtu voličů stanovena příliš krátkou — nález z 15./1. 1907, č. sb. 1468, naproti tomu nebylo by

vadou říšským soudem káratelnou, když by úřední rozhodnutí o reklamaci nebylo odůvodněno). Zvláštní zmínky zasluhuje nález ze dne 15./10. 1907 č. 503 (č. sb. 1531), kde říšský soud (proti názoru soudu správního) nespokojuje se při zjišťování národnosti pouhým prohlášením účastníkovým, nýbrž pokládá za nutné zkoumati skutečnou národní příslušnost, zvláště když v reklamacích se uvádějí okolnosti mluvící proti tvrzené příslušnosti národní.

Některé nálezy svědčí o tom, jak se před říšský soud dostávají nároky zřejmě neodůvodněné. Uvádím nález z 23./4. 1907 č. 148 (č. sb. 1500), kde říšský soud byl nucen žalobce poučovati o samozřejmé věci, že právo na volný projev mínění a legitimace k stížnosti v řízení správním jsou dvě zcela různé věci, a nález z 19./4. 1907 č. 139 (č. sb. 1492) o tom, že rovnost před zákony neznamena právo na to, aby v různých případech se rozhodovalo stejně.

Několik nálezů týká se práva spolkového. Uvádím m. j. nález ze dne 17./1. 1907 č. 511 (č. sb. 1471), dle něhož při posuzování přípustnosti spolku nerozhoduje pouze doslov stanov, nýbrž i okolnosti tvoření spolku provázející (na př. osoba hlavního proponenta), nález ze dne 27./6. 1907 č. 326 (č. sb. 1510) o tom, že politickým je spolek, jenž se domáháti chce politických práv dosud neuznávaných, jako na př. volebního práva žen.

V nálezu ze dne 25./6. 1907 č. 321 (č. sb. 1505) trvá říšský soud při názoru, že nemůže měniti nebo rušiti nálezy disciplinární.

Proti plebissinárnímu nálezu soudu správního hájí soud říšský, že k podání stížnosti za obec na říšský soud je třeba usnesení obecního výboru, takže nestačí k tomu sám obecní starosta, srovn. nález ze dne 17./4. 1907 č. 133 (č. sb. 1486).

Jen mimochodem podotýkám, že nemile se dotýká českého čtenáře, užívá-li říšský soud výrazu „tschechisch“ místo „böhmisch“ — viz m. j. na str. 6, 253 (na str. 166 se užívá obou výrazů promíseně).

Při některých nálezech je patrný nepoměr mezi vylíčením skutkové podstaty a důvody rozsudečnými, jejichž stručnost nedala by se stupňovati (viz na př. str. 187).

Konstatovati sluší sklon říšského soudu k „vyšší slušnosti“ v případech pochybných. Sem bych zařadil uvedené už nálezy o úrocích z prodlení, jakož i nález ze dne 14./1. 1907 č. 1502 (č. sb. 1464), pokud jím bylo při právní situaci dosti pochybné vysloveno, že zemský fond musí platiti i za revaccinace. Charakteristická jsou slova říšského soudu: „Protože žalobci bylo úředně nařízeno provéstí přeočkování a protože se nemůže od něho žádati, aby je vykonal bezplatně“ (str. 9 a 10). *Hoetzel.*

Paul Errera, avocat, professeur à l'Université de Bruxelles, *Traité de droit belge*, Paris, 1909, str. XII. + 821.

Spisovatel vykládá zde veřejné právo belgické, právo ústavní i správní. V krátkém úvodu vylíčen jest vznik státu belgického a děje se stručná zmínka o pramenech právních.

Ústava belgická, sbudovaná na zásadě svrchovanosti národa (princip demokratický), byla vypracována zvláštní ústavní komisí složenou téměř